

TUŽALJKA ZA PRIJATELJEM

Kad je godine 1850. engleski pjesnik Alfred Tennyson (1809-1892) objavio pjesme o prerano umrlom prijatelju Arthuru Hallamu (1811-1833) pod naslovom *U spomen A. H. H. (In Memoriam A. H. H.)*, postigao je nezapamćen uspjeh kod kritičara i publike. Počeo ih je pisati sedamnaest godina prije toga, za sebe, u želji da se pomiri sa životnom tragedijom, i nije ih namjeravao objavljivati. Ali dok je tražio utjehu ispitujući značenje života i smrti, u njegovim „elegijama“, kako ih je nazivao, nizale su se različite teme kao posljedica dubokoga duhovnog iskustva i filozofskoga razmatranja odnosa između religije i znanosti, kreacionizma i evolucije, uma i podsvijesti, nostalgičnoga sjećanja i romantičnoga maštanja, umjetnosti i realnoga svijeta. Njegova se poezija dakle bavila svim nedoumicama i teškoćama doba u kojem je znanost sve više dovodila u pitanje ustanovljenu kršćansku vjeru i tradicionalne pretpostavke o čovjekovoj naravi i sudbini.

Pritom je ukupno Tennysonovo pjesništvo bilo značajno po metričkoj raznolikosti, bogatim deskriptivnim slikama i iznimnoj melodiji riječi. Čak i najoštriji kritičari prepoznavali su njegovu lirsku darovitost kakvoj vjerojatno nema ravne u povijesti engleskoga pjesništva, premda je ona bila toliko apsolutna da se katkada pogrješno smatrala pukom spretnošću.

Hallam je bio Tennysonov najbliži prijatelj iz mladenačkih dana koje su zajedno proveli na sveučilištu u Cambridgeu (1829-31). On je prvi zaneseno poticao Tennyso-

nov pjesnički poziv, pomno je čitao njegove stihove, pružajući mu ohrabrenje i savjet. Napisao je prvu ozbiljnu ocjenu Tennysonova genija prikazavši njegovu zbirku *Pjesme, uglavnom lirske (Poems, Chiefly Lyrical)* u kritičkom eseju “O nekim karakteristikama moderne poezije, te o lirskim pjesmama Alfreda Tennysona“ (*On Some of the Characteristics of Modern Poetry, and on the Lyrical Poems of Alfred Tennyson, Englishman's Magazine* 1831). Na žalost, Hallam je iznenada umro u Beču (1833), vjerojatno od izljeva krvi u mozak. Udarac zbog prijateljeve smrti bio je najsnažniji emocionalni doživljaj u Tennysonovu životu, te je njegovu sjetnu darovitost upravio u jedinstvenom smjeru.

In Memoriam je spjev od gotovo tri tisuće stihova napisanih u kiticama od četiri jambaška osmerca, s rimama ABBA; dijeli se na 133 pjesme s nejednakim brojem strofa (uključujući Prolog i Epilog), i sve se mogu čitati zasebno, kao izražaj pjesnikovih različitih raspoloženja. A kada čitamo *In Memoriam* kao cjelinu, možemo slijediti razvoj pjesnikove misli od bolnoga gubitka, preko traganja za nekom vrstom duhovnoga pouzdanja, do konačnoga nesigurnog, ali dubokog vjerovanja u postojanje Boga.

O strukturi svoga pjesmotvora sam Tennyson je rekao: „Mora se imati na umu da je ovo spjev, a ne stvarna biografija. Temelji se na našem prijateljstvu, na zarukama Arthura Hallama s mojom sestrom, na njegovoj iznenadnoj smrti u Beču, te na pokopu u crkvi u Clevedonu. Spjev se zaključuje vjenčanjem moje najmlađe sestre Cecilije. [...] Pjesme su napisane na mnogo različitih mjesta, prema razdobljima našega druženja kako su mi se vraćala u sjećanje. Pisao sam ih bez ikakve nakane da ih spletem u cjelinu ili da ih objavim, dok nisam postao svjestan da sam ih toliko

mного napisao. Različita raspoloženja tuge, koja se dramatično iznose kao u nekom kazališnom komadu, i moje uvjerenje da će strah, sumnje i patnja naći odgovor i donijeti olakšanje, dolaze od vjere u Boga ljubavi...”

Uobičajilo se smatrati da se spjev dijeli na tri „pjevanja“ koja bi razgraničavale tri pjesme posvećene Božićima poslije Hallamove smrti; prva Badnja večer opisuje se u pjesmi 28, drugi Božić u pjesmi 78 te treća Badnja večer i Božić u pjesmama 104-107. Ali prema vlastitim riječima, Tennyson se volio uspoređivati s Danteom: „Potpuno privatna tuga u spjevu prerasta u misao i nadu čitava svijeta. Počinje sprovodom i završava vjenčanjem – počinje smrću i završava obećanjem novoga života – pa je to neka vrsta *Božanstvene komedije* jer ima sretan kraj.“ Čak je smatrao da se prvi dio spjeva može usporediti s „Paklom“ (pjesme 1-27), drugi dio s „Čistilištem“ (pjesme 28-71) i treći dio s „Rajem“ (72-131).

Kritičari su danas ipak skloniji naglasiti slobodniji oblik djela, analogan primjerice Shakespeareovim sonetima koji su očito utjecali na Tennysonove elegije. Tomu pridonosi i djelomična nepravilnost djela jer nije složeno sustavno, pa čak ni kronološki. Misli se da je Prolog, primjerice, napisan među posljednjim pjesmama. Neki kritičari ipak vjeruju da je spjev dosljedno složen prema snazi pjesnikove tuge koja je rasla s prolaženjem vremena. Tennyson je do kraja života osjećao ono što je jednom opisao kao „strast prošlosti“ – čežnju za minulim danima.

* * *

Informacije o drugim djelima Alfreda Tennysona nalaze se u dodatcima na kraju knjige. Ovaj prijevod i kome-

tari pjesama – na koje upućuje zvjezdica (*) na završetku stiha – te kronologija pjesnikova života načinjeni su prema predlošcima:

Tennyson, Alfred: *The Major Works*, Edited with An Introduction and Notes by Adam Roberts, Oxford, 2009.

Gatty, Alfred: *A Key To Lord Tennyson's "In Memoriam"*, George Bell & Sons, London, 1900.

Hill, Robert: *Tennyson's Poetry*, Norton, New York 1999.

Ricks, Christopher: *Tennyson*, University of California Press, Berkeley 1989.

Knowles, James: „Remarks of Tennyson“ in „A Personal Reminiscence“, *The Nineteenth Century*, XXXIII (January, 1893).

Forward, Stephanie: „In Memoriam A.H.H.“: *composition and reception*, British Library newsletter, 15 May 2014.

Robson, William Wallace: „Alfred, Lord Tennyson“ (članak u: *Encyclopaedia Britannica*).

www.poetryfoundation.org/poets/alfred-tennyson
(Henry Bienen)

Mate Maras